

Микола Єгорович Шумило

*Національна академія правових наук України
Харків, Україна*

*Кафедра кримінального процесу та криміналістики
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-0268-7961>*

Валерій Петрович Гмирко

*Координаційне бюро з кримінального процесу відділення
кримінально-правових наук
Національна академія правових наук України
Харків, Україна
<https://orcid.org/0009-0007-3924-1468>*

Ярослав Валентинович Неділько

*Кафедра кримінального процесу та криміналістики
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
Київ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1483-3479>*

ДОПУСТИМІСТЬ ДОКАЗІВ У ПРАКТИЦІ КАСАЦІЙНОГО КРИМІНАЛЬНОГО СУДУ У СКЛАДІ ВЕРХОВНОГО СУДУ: ТЕРНИСТИЙ ШЛЯХ ВІД ФОРМАЛЬНОЇ ДО ПРАВОВОЇ ЗАКОННОСТІ

Анотація. *Питання допустимості доказів залишаються одними із найбільш дискусійних у сучасному кримінальному провадженні. Наявність суперечливої судової практики Касаційного кримінального суду в складі Верховного Суду свідчить про правову невизначеність в інтерпретації доказів та їх допустимості як у законодавстві, так і в слідчо-судовій практиці. Це потребує негайного доктринального та нормативного вирішення. Мета статті полягає в з'ясуванні причин виникнення та існування подвійних стандартів в оцінці доказів, а також обґрунтуванні необхідності переходу від слідчої (формальної) до змагальної моделі допустимості. Методологічну основу дослідження становить комплекс загальнонаукових і спеціальних методів. Історико-правовий метод дозволить проаналізувати формування норм та виявити причини суперечок щодо допустимості доказів, які полягають у зіткненні різних підходів. Формально-логічний метод використано для виявлення неузгодженостей між статтями Кримінального процесуального кодексу України, які стосуються доказів та їх допустимості. Порівняльно-правовий*

метод дав змогу зіставити радянську теорію доказів із сучасними європейськими стандартами, а метод узагальнення – систематизувати судову практику та сформулювати єдині висновки. Авторами доведено, що в національному кримінальному процесуальному законодавстві співіснують дві несумісні концепції доказів. Встановлено, що автоматичне визнання доказів недопустимими через незначні процедурні помилки суперечить принципу верховенства права. Практична цінність досліджень виявляється в наданні обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення кримінального процесуального законодавства з метою закріплення виключного права суду на формування доказів. Авторами розроблено систему критеріїв, яка дозволить судам оцінювати процесуальні порушення крізь призму справедливості судового розгляду, відходячи від надмірного формалізму.

Ключові слова: допустимість доказів; належна правова процедура; право на доказ; змагальний стандарт допустимості; істотне порушення прав людини.

Mykola Ye. Shumylo

*National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

*Department of Criminal Procedure and Criminalistics
Institute of Law Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0003-0268-7961>

Valerii P. Hmyrko

*National Academy of Legal Sciences of Ukraine
Kharkiv, Ukraine*

<https://orcid.org/0009-0007-3924-1468>

Yaroslav V. Nedilko

*Department of Criminal Procedure and Criminalistics
Institute of Law Taras Shevchenko National University of Kyiv
Kyiv, Ukraine*

<https://orcid.org/0000-0003-1483-3479>

ADMISSIBILITY OF EVIDENCE IN THE PRACTICE OF THE CASSATION CRIMINAL COURT WITHIN THE SUPREME COURT: A THORNY PATH FROM FORMAL TO LEGAL CERTAINTY

Abstract. *Relevance of the study. The issues regarding the admissibility of evidence remain among the most controversial in modern criminal proceedings. The existence of contradictory judicial practice of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court indicates legal uncertainty in the interpretation of evidence and its admissibility both in legislation and in investigative and judicial practice. This requires immediate doctrinal and normative resolution. The purpose of the article is to clarify the reasons for the emergence and existence of double*

standards in the evaluation of evidence and to justify the necessity of transitioning from the investigative (formal) to the adversarial model of admissibility. Methods of analysis. The methodological basis of the study constitutes a complex of general scientific and special methods. The historical-legal method allowed analyzing the formation of norms and revealing the causes of disputes regarding the admissibility of evidence, which lie in the clash of different approaches. The formal-logical method was used to identify inconsistencies between articles of the Criminal Procedure Code of Ukraine regarding evidence and its admissibility. The comparative-legal method enabled the comparison of the Soviet theory of evidence with modern European standards, and the method of generalization allowed for the systematization of judicial practice and the formulation of unified conclusions. Results obtained. The authors proved that two incompatible concepts of evidence coexist in the national criminal procedural legislation. It is established that the automatic recognition of evidence as inadmissible due to minor procedural errors contradicts the rule of law. Practical value of the research lies in providing substantiated proposals for improving criminal procedural legislation aimed at establishing the court's exclusive authority in forming evidence. The authors have developed a system of criteria that will enable courts to evaluate procedural violations through the prism of the fairness of the proceedings, moving away from excessive formalism.

Key words: *admissibility of evidence; due process of law; right to evidence; adversarial standard of admissibility; substantial violation of human rights.*

ВСТУП

Питання допустимості доказів традиційно відноситься до числа дискусійних, що негативно впливає на практику його застосування. Яскравим прикладом цього є зіткнення двох принципово відмінних підходів (позицій) у практиці наших найвищих судових інстанцій щодо вирішення питання допустимості (недопустимості) того матеріалу, що подається судові стороною обвинувачення як доказ. У цьому питанні, образно кажучи, судді поділилися на два протилежні табори. Прихильники одного з цих таборів (його можна назвати «*формалістичним*») виходять із того, що, по-перше, «*pacta sunt servanda*», а, по-друге, «*dura lex sed lex*», тобто, комусь закон (ст. 86 КПК України) може бути до вподоби або ні, але він має бездоганно виконуватися. Інакше кажучи, мають бути дотримані як вимоги засади законності (ст. 9 КПК України), так і вимоги ст. 86 КПК України. *Tertium non datur!*

Прихильники ж *іншого* підходу (його в літературі ще також називають «*змістовим*», «*субстантивним*», «*холістичним*»), визнаючи в подібних ситуаціях факт порушення стороною обвинувачення встановленого порядку одержання доказового матеріалу, стверджують, що подібний матеріал усе ж може бути визнаний як судовий доказ. Виходять вони з того, що в конкретній ситуації правозастосування суд має неодмінно встановити: а) чи спричинило встановлене порушення порядку (процедури) одержання заперечуваного доказу порушення прав і свобод учасників процесу; б) якщо спричинило, то якою мірою ці права й свободи порушено (обмежено).

Тому, на думку цих суддів, увагу передовсім треба зосереджувати на питанні можливого порушення прав і свобод людини в кримінальному процесі та суттєвість їхнього обмеження, а не на встановлений законом порядок одержання доказового матеріалу. *Vice versa*, на їхню думку, установлений законом порядок має поступитися правам і свободам людини, оскільки саме поняття «порядок», вважають ці судді, виглядає досить туманним і таким, що не піддається точному визначенню. Поняття ж порядку, вважають вони, пов'язане з владою, а остання є минушою; права ж та свободи людини, яка опинилася в процесі, є стабільними, невідчужуваними й не залежать від забаганок влади, яка сьогодні одна, а завтра зовсім інша. Така ситуація нівелює одну із його функцій – забезпечення єдності та стабільності судової практики [1].

У зв'язку з цим існує нагальна потреба в з'ясуванні причин даного явища та напрацюванні обґрунтованих пропозицій щодо їх усунення задля подолання невизначеностей у реалізації відповідних положень кримінального процесуального законодавства.

1. МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИ

Для формулювання обґрунтованих висновків у процесі роботи було використано комплекс загальнонаукових і спеціальних методів наукового дослідження: історико-правовий, формально-логічний, порівняльно-правовий та узагальнення.

Застосування історико-правового методу дало змогу проаналізувати формування правових норм, що стосуються доказів у кримінальному процесуальному законодавстві. Це дозволило виявити причини нинішніх суперечок стосовно допустимості доказів, які полягають у зіткненні двох різних підходів. Формально-логічний метод допоміг виявити неузгодженості між різними статтями Кримінального процесуального кодексу України, які стосуються доказів та їх допустимості. Використання порівняльно-правового методу дало можливість зіставити радянську теорію доказів із сучасними європейськими стандартами. Метод узагальнення дозволив систематизувати судову практику щодо допустимості доказів та сформулювати єдині висновки дослідження.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ТА ОБГОВОРЕННЯ

Проблеми допустимості доказів варто досліджувати у взаємозв'язку з типом кримінального процесу, його засадничими положеннями, а також характерною для нього моделлю доказів у її логічній єдності. Як справедливо зазначав М. М. Гродзинський, «кожна історична форма кримінального процесу має свою систему доказів, що, як і весь процес у цілому відповідає кожній даній соціально-економічній формації та нею визначається» [2, с. 14].

На похідний характер допустимості доказів від його поняття також звертає увагу М. А. Погорецький: «...допустимість є не самостійним феноменом, а ква-

ліфікаційною характеристикою доказової інформації, яка відображає відповідність її отримання встановленим процесуальним правилам і гарантіям» [3, с. 29].

Такий методологічний підхід створює передумови для більш повного з'ясування природи розбіжностей у тлумаченні та застосуванні цієї характеристики доказів, а також дає відповідь на питання – чому вони актуалізувалися при чинності Кримінального процесуального кодексу 2012 року (далі – КПК України).

Важливо також ураховувати те, що доказове право було, є і, очевидно, в перспективі буде консервативною сферою унормування і правозастосування. Тому впровадження в дану царину новітніх положень європейського доказового права, як правило, сприймається з обережністю, а інколи супроводжується суперечливою практикою.

Перешкодою на шляху до оновлення вітчизняного доказового права є укоріненість у свідомості сучасних юристів формально-догматичних постулатів радянської теорії доказів та їх несумісність із європейськими стандартами доказів і доведення. Така ситуація притаманна нашому сьогоденню, коли відбувається зміна філософії законотворення і правозастосування і на цій основі здійснюється переосмислення взаємозв'язку доказів та їх допустимості. Різні підходи до тлумачення цих феноменів обумовлюються також їх соціальною природою і впливом існуючого політико-правового простору.

Так, за наявності нормативного визначення доказу радянському кримінальному процесі (ст. 16 Основ кримінального судочинства Союзу РСР і союзних республік) мала місце його неоднозначна інтерпретація, яка пов'язувалася із тлумаченням їх допустимості. Зокрема, прихильники розуміння доказів, як єдності фактичних даних і їх джерел стверджували що «Допустимість доказів – це їх придатність із точки зору законності джерела, методів і прийомів їх отримання».

На їх думку, допустимість доказів вимагає дотримання жорсткої процесуальної форми, і будь-яке її порушення визнавалося підставою для визнання їх недопустимими. У такий спосіб нібито забезпечувалося дотримання доброякісних доказів, здатних достовірно встановити обставини справи [4, с. 223].

Інша група науковців того періоду не погоджувалася з такою позицією. Вони вважали, що лише злочинне порушення кримінально-процесуальної форми тягне за собою їх недопустимість. У всіх інших випадках (при порушенні принципів процесу і суттєвих порушеннях закону при збиранні доказів) можлива нейтралізація наслідків такого порушення [4, с. 238–246].

Автори, які отожднювали докази з фактами об'єктивної дійсності, вважали, що унормовані в процесуальному законі види доказів визначають їх допустимість. Це пояснювалося тим, що суд залучає до провадження такі види доказів, які передбачені законом [5, с. 162–163].

Приблизники подвійного розуміння доказів (фактів і їх джерел) вважали, що допустимість доказів – це здатність джерела відомостей про факти бути засобами встановлення цих фактів. Кожний доказ визнавався судом допустимим, якщо він придатний для встановлення фактів і обставин справи [6, с. 217].

Панування позитивістської ідеології, «святості» і «непорушності» нормативної дефініції поняття доказів, індоктринованої в масову юридичну свідомість, призвело до того, що в наукових розвідках та практиці єдино правильною визнавалася модель доказів як єдності фактичних даних і їх джерел, яка передбачала дотримання жорсткої процесуальної форми їх отримання. Безсумнівно, що положення цієї теорії доказів мали вплив на підготовку проєктів КПК України, в яких до 2007 року відтворювалося поняття доказів за зразком 1958 року, і, відповідно, їх допустимість зводилася до дотримання порядку встановленого у КПК.

Наприклад, у ст. 146 проєкту КПК 2007 року вказувалося, що *«доказами в кримінальній справі є фактичні дані зібрані в порядку встановленому цим Кодексом, за допомогою яких особа, яка здійснює дізнання, слідчий, прокурор і суд установлюють наявність чи відсутність суспільно небезпечного діяння чи злочину, винуватість чи невинуватість особи, яка його вчинила, та інші обставини, що підлягають доказуванню в кримінальній справі»*.

Відповідно у ст. 152 проєкту пропонувалася наступна дефініція допустимості доказів: *«допустимість доказів визначається законністю їх джерела, умов і способів одержання. Докази одержані незаконним шляхом є неприпустимими й не підлягають урахуванню та використанню при притяженні особи до кримінальної відповідальності»*.

Підґрунтям для подальшого переосмислення соціальної й правової природи доказів у кримінальному процесі України та їх допустимості стала «Концепція реформування кримінальної юстиції в Україні», затверджена Указом Президента України від 08.04.2008 № 311/2008 [7]. У ній пропонувалося розглядати докази як *«фактичні дані, на підставі яких у визначеному законом порядку встановлюється наявність або відсутність події злочину, кримінального проступку, винуватість особи та інші обставини, що мають значення для кримінального провадження. Визнання зібраних фактичних даних доказами в справі має здійснюватися винятково судом у присутності та безпосередньої участі сторін обвинувачення та захисту»*.

Це означало, що докази є продуктом логіко-практичних операцій учасників процесу за участі суду й «не як щось геть назавжди застигле», а як динамічне юридичне явище, що бере початок зі стадії досудового розслідування, а завершується в суді [8, с. 12].

З огляду на таке в проєкті КПК 2008 року, підготовленому Національною комісією зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права при Президентові України, були сформульовані засадничі положення для запровадження судових доказів у кримінально-процесуальне законодавство України.

Зокрема, на рівні принципу кримінального процесу в ст. 24 *«Безпосередність дослідження пояснень і показань, речей і документів»* проєкту вказувалося, що *«Суд безпосередньо досліджує речі й документи, що можуть бути доказами»*. Показання учасників кримінального провадження суд отримує усно. У цій статті також підкреслювалося, що: *«Не можуть бути визнані доказами пояснення й по-*

казання, речі й документи, які не були предметом безпосереднього дослідження суду. Суд може прийняти як доказ пояснення і показання осіб, які не дають показання безпосередньо в суді лише у випадках визначених цим Кодексом».

Відповідно у ст. 77 цього проєкту визначення доказів було сформульоване в такій редакції: *«Доказами у кримінальному провадженні є будь-які фактичні дані, які самі по собі або в сукупності з іншими фактичними даними дають можливість суду зробити висновок про наявність або відсутність обставини, що має значення для вирішення поставлених перед судом питань».*

Згідно з цією дефініцією сформулювалися диференційовані підходи щодо допустимості доказів, зокрема у статтях проєкту: ст. 79 «Недопустимість доказів, отриманих внаслідок суттєвого порушення прав людини і основоположних свобод», ст. 80 «Недопустимість доказів, які стосуються прав обвинуваченого», ст. 81 «Застосування правил про допустимість доказів» та ст. 82 «Повноваження суду при дослідженні допустимості доказів».

Однак після 2011 року в проєктах КПК з'явилася тенденція до об'єднання двох несумісних моделей доказів – доказів зразка 1958 року і судових доказів, що породило суперечливі визначення їх допустимості. Остаточоно такий підхід був закріплений у КПК 2012 року, що призвело до правової невизначеності в інтерпретації доказів та їх допустимості як у законодавстві, так і в слідчо-судовій практиці.

Так, у ч. 2 ст. 23 чинного КПК України на рівні засади кримінального процесу задекларовано європейський підхід до тлумачення доказів, згідно з яким: *«Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду ...».* За такого підходу докази формуються судовим методом, а їх «авторство» належить виключно суду.

Незважаючи на це, у ч. 1 ст. 84 КПК України було сформульоване поняття доказів такого змісту: *«Доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд установлюють наявність чи відсутність фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню».*

Крім цього, у ст. 298–1 КПК України по суті актуалізується радянська версія доказів (ст. 84 КПК України), яка доповнюється явно нехарактерними для такої моделі *«поясненнями осіб, результатами медичного освідування, висновками спеціаліста, показаннями технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото і кінозйомки, відеозапису».*

Таким чином, у КПК України унормовано дві моделі доказів: докази, отримані «у спадок» від КПК УРСР 1960 року (ст. 84 чинного КПК України), і судові докази (ч. 2 ст. 23 КПК 2012 року України). Вони відрізняються як суб'єктом, так і методами їх формування.

Відповідно були закріплені на перший погляд суперечливі між собою положення щодо їх допустимості.

Так, у ч. 1 ст. 86 КПК України («Допустимість доказу») вказується, що *«Доказ визнається допустимим, якщо він отриманий у порядку передбаченому цим Кодексом»*.

Водночас згідно з ч. 1 ст. 87 КПК України («Недопустимість доказів, отриманих внаслідок істотного порушення прав і свобод людини») *«Недопустимими є докази, отримані внаслідок істотного порушення прав та свобод людини, гарантованих Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, а також будь-які інші докази, здобуті завдяки інформації, одержаній унаслідок істотного порушення прав і свобод людини»*.

Порівняльний аналіз змісту цих статей свідчить про те, що в ч. 1 ст. 86 КПК України встановлює загальні вимоги щодо допустимості доказів, відповідно до яких доказом може бути визнано лише те, що одержано стороною обвинувачення з додержанням положень належної правової процедури. Призначення такого порядку полягає в запобіганні порушення прав і свобод людини та забезпечення отримання достовірних відомостей як основи для ухвалення судових рішень. Водночас зміст ч. 1 ст. 87 КПК України вказує на те, що доказ може визнаватися недопустимим, якщо при збиранні доказових матеріалів, допущені порушення, які істотно обмежують права та свободи особи.

Таким чином, не кожне порушення порядку отримання матеріалів є підставою для визнання їх недопустимими. До числа таких належать неістотні, формальні порушення, що мають технічний характер і з урахуванням їх мети та наслідків не спотворюють доказівних матеріалів. Інакше кажучи, без установлення законом певного порядку не може бути його порушень: як можна порушувати те, чого немає. Річ у тому, що всі норми параграфу першого глави четвертої «Докази і доказування» як нормативного цілого, замкнені на ч. 1 ст. 86 КПК України й перебувають у системному зв'язку між собою та виконують свою забезпечувальну функцію. Частина перша ст. 86 КПК України фіксує ідеалізовану конфігурацію допустимості доказів (загальний стандарт). Але практична її реалізація нерідко пов'язана з помилками або ж навмисним порушенням. Тому ст. 87 КПК України встановлює граничні межі таких відхилень для можливого визнання доказів недопустимими. Відтак застосовувати статті 86 і 87 КПК України як автономні нормативні одиниці нераціонально. Не варто їх противопоставляти. Треба виходити з того, що є дві нормативні даності КПК України. Їх необхідно застосовувати в «одному пакеті». Але не так сталося як гадалося. Функціонери від практики пішли іншою дорогою за принципом «своя сорочка ближче до тіла». Так, сторона захисту відповідно до свого процесуального інтересу, незважаючи на вимоги ст. 87 КПК, активно в якості аргументів своєї правової позиції посилялася виключно на положення статей 19, 62 Конституції України та статей 17, 84, 86 КПК України,

які забороняють використання доказів, отриманих незаконним шляхом для обґрунтування обвинувачення.

Визнання доказів недопустимими в такий спосіб без установлення причинного зв'язку з порушенням прав особи призводило до втрати фактично не вразливих як обвинувальних, так і виправдувальних доказів, що негативно впливало на правосудність судового рішення.

Водночас положення ч. 1 ст. 87 КПК України давали підстави стороні обвинувачення без посилань та ст. 86 КПК стверджувати, що докази можуть бути визнані недопустимими лише в тих випадках, коли допущені порушення порядку їх отримання істотно обмежують або звужують права особи.

Звісно, що така позиція сторін кримінального провадження не могла не вплинути на прийняття судами контрверсійних рішень. Наприклад, Постановою ККС ВС від 14.04.2020 у справі № 761/34909/17 порушення правил підслідності визнано істотним порушенням прав людини та основоположних свобод, що згідно з вимогами статей 86, 87 КПК України має наслідком визнання доказів у кримінальному провадженні недопустимими [9; 10; 11].

Водночас ККС ВС у справі № 941/1790/20 від 09.01.2024 дійшов висновку, що порушення правил підслідності не вважається автоматично істотним порушенням кримінального процесуального законодавства, якщо воно не призвело до порушення прав людини або не поставило під сумнів походження доказів, їх надійність і достовірність [12].

У практиці ККС ВС також приймалися контрверсійні рішення щодо недопустимості чи допустимості доказів за відсутності постанови про визначення певного слідчого або прокурора в кримінальному провадженні.

Так, у Постанові ВС від 19.05.2020 у справі № 490/10025/17 [13] вказується, що *«суд не вбачає обов'язковості такої постанови для визначення конкретного слідчого або прокурора, яким доручається виконання відповідних повноважень у певній справі. Відомості про те, які слідчі ведуть досудове розслідування й які прокурори здійснюють процесуальне керівництво, були внесені в Єдиного реєстру досудових розслідувань»*.

У цьому судовому рішенні також наголошується, що визначення конкретного слідчого та/або прокурора для проведення розслідування приймається здебільшого з організаційних міркувань. Вони не обґрунтовуються вимогами КПК України, але в певних випадках їх розголошення може бути шкідливим як для розслідування, так і для функціонування відповідного органу. Тому Суд відхилив доводи сторони захисту про те, що розслідування в справі здійснювалося не повноваженими слідчими та прокурорами, а отримані докази є недопустимими [13].

Не погоджуючись із такою правовою позицією Об'єднана палата ККС ВС у Постанові від 22.02.2021 (справа № 754/7061/15) дійшла висновку, що: *«відсутність у матеріалах кримінального провадження постанови про призначення прокурора який здійснюватиме повноваження прокурора в конкретному кримінальному провадженні для підтвердження факту наявності повноважень вважається по-*

рушення належної правової процедури як одним із складових елементів принципу верховенства права, тягне за собою порушення гарантованого кожному ст. 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод тому є підставою для визнання доказів недопустимими» [14].

У цьому рішенні вказується: «у кримінальному процесуальному праві загально-визнаними є такі критерії допустимості доказів: належне джерело; належний суб'єкт; належна процесуальна форма; належна фіксація; належна процедура; належний вид способу формування доказової основи. Докази має бути отримано (1) тільки уповноваженими на це особами (органами); (2) способами та засобами, призначеними для одержання певних доказів; (3) у процесі отримання доказів мають бути дотримані вимоги закону, що визначають порядок проведення конкретних дій, їхню послідовність, склад учасників; (4) докази мають бути закріплені належним чином» [15].

У документі також зазначається, що «наслідком недотримання належної правової процедури як складового елемента принципу верховенства права є визнання доказів, одержаних під час досудового розслідування, недопустимими на підставі ст. 86, ч. 3 п. 2 ст. 87 КПК України як таких, що зібрані (отримані) не уповноваженими особами (органом) у конкретному кримінальному провадженні з порушенням встановленого законом порядку» [15].

Цей підхід до визначення допустимості доказів бере свій початок із радянської теорії доказів у кримінальному процесі, згідно з якою для кожного виду доказів установлювалася жорстка процесуальна форма збирання, а їх допустимість визнавалася за обмеженими критеріями лише як придатність доказів для використання в доказуванні з точки зору законності джерел, методів і прийомів отримання відомостей» [4, с. 229].

Поштовхом для розширення цих критеріїв стало закріплення у ст. 62 Конституції України положення про те, що **обвинувачення не може ґрунтуватися на припущеннях, а також на доказах, одержаних незаконним шляхом.**

Так, Верховний Суд України у постанові Пленуму «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» від 01.11.1996 №9 [16] надав роз'яснення, які докази слід вважати одержаними незаконним шляхом – коли їх збирання й закріплення здійснено або з порушенням гарантованих Конституцією України прав людини і громадянина, встановленого кримінально-процесуальним законодавством порядку, або **не уповноваженою на це особою** чи органом, або за допомогою дій, не передбачених процесуальними нормами. Таким чином, оцінка допустимості доказів концентрувалася на формальному дотриманні вимог законодавства і не пов'язувалася з наслідками його порушення для доказів.

Тому положення статей 84 і 86 КПК України, наче кліше, накладалися на далеко не однотипні процесуальні ситуації, що в результаті призводило до наперед відомого результату. Іншими словами, будь-яке відхилення від встановлених ви-

мог кримінального процесуального закону при збиранні чи отриманні доказів автоматично мало наслідком визнання їх недопустимими.

По суті йдеться про застосування «слідчого стандарту» з критеріями радянської теорії допустимості доказів. Він «прив'язаний» до доказів як фактичних даних, «одягнених» у процесуальну форму, що фактично ототожнює їх допустимість із дотриманням відповідними учасниками кримінального провадження вимог законодавства.

Крім цього, оцінка допустимості доказів здійснюється представниками сторони обвинувачення одноосібно слідчим або прокурором за наперед установленим шаблоном. У такий спосіб абсолютизується значення процесуальної форми. Не береться до уваги, те що її порушення мають різні ступені вразливості: допустимі, кореговані, не кориговані, які пропорційно тягнуть диференційовані наслідки для доказового матеріалу – в інтервалі допустимості – недопустимості.

Більше того, застосування слідчого стандарту допустимості в умовах чинності КПК України, за наявності засади верховенства права, презумпції невинуватості та застосування правових позицій ЄСПЛ, є проблематичним. Новий КПК – 2012 року «підірвав» непохитність окремих положень радянського доказового права. Так, згідно з ч. 2 ст. 91 КПК України збирання доказів здійснюється шляхом проведення негласних слідчих (розшукових) дій, порядок проведення яких має свою специфіку й часто позбавлений жорсткої процесуальної форми. У такій ситуації вимагати абсолютного дотримання вимог процесуальної форми при формуванні доказів виглядає абсурдним.

Це також стосується доказів у кримінальних провадженнях щодо кримінальних проступків (*«пояснення осіб, результати медичного освідування, висновків спеціаліста, показань технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, чи засобів фото і кінозйомки, відеозапису»*), передбачених ст. 298–1 КПК України. У чинному КПК України відсутня логічна ясність у питаннях взаємозв'язку між визначенням поняття доказів і визнанням їх допустимими чи недопустимими. Так, із тексту ч. 1 ст. 84 КПК України випливає, що *«доказами в кримінальному провадженні є фактичні дані, отримані в передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий прокурор, слідчий судді суд установлюють наявність чи відсутність фактів і обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню»*.

Зі змісту цієї дефініції випливає, що докази є «природними об'єктами», як «річ у собі» з характерними для них властивостями, а слідчому, прокурору, слідчому судді та суду залишається лише вилучити їх із передбачених законом джерел. Однак для набуття «фактичними даними» статусу доказів, у першу чергу, необхідно визначитися з їх допустимістю.

За чинним КПК України при вирішенні цього питання існує істотний розрив у часі, а також різняться суб'єкти його вирішення. Так, згідно зі ст. 89 КПК України питання допустимості чи недопустимості доказів остаточно вирішує суд у нарадчій кімнаті під час ухвалення судового рішення. У зв'язку з цим логічно

виникає питання: що ж отримують слідчий і прокурор – «готові докази» чи лише матеріали, які можуть бути визнані такими тільки в змагальному кримінальному провадженні як продукти діяльності суду і сторін шляхом наділення їх відповідними юридичними характеристиками?

Неоднозначність у тлумаченні визначення «джерела доказів» теж ускладнює дотримання слідчого стандарту допустимості доказів.

Прихильність до такої правової позиції судових інстанцій має своє пояснення. Суддів, як і всіх інших юристів, навчали і, на жаль, продовжують навчати «зако-нознавству» та «законозастосуванню», а не правознавству і «правозастосуванню». Перебільшення значення законів у правовому регулюванні, що характерно для авторитарних режимів, призвело до їх відриву від своєї правової основи.

Запровадження в Конституції України 1996 року засади верховенства права та його роз'яснення в рішенні Конституційного Суду України про те, що *«одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується законодавством як однією із його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства»* [17], на жаль, до цього часу нерідко сприймається як абстрактна теоретична реальність, а не як указівка до переосмислення методології право творення та правозастосування.

Звісно, для кардинальної зміни філософії правозастосування з усвідомленням юридичної цінності засади верховенства права потрібен час. Річ у тім, що процес опанування новел законодавства та формування практики його застосування, як правило, супроводжується виникненням різноманітних правових колізій, спричинених неоднозначним тлумаченням його положень.

Крім цього, ухвалення нових законів не прибирає зі свідомості правників згаданих стереотипів минулого законодавства. Новації разом із всією правовою системою країни знаходять своє місце під сонцем вельми повільно. Тому перед запровадженням нових законоположень необхідно проводити комплекс продуманих заходів матеріально-технічного, організаційно-управлінського й спеціально-юридичного характеру, здійснюваних державою з тим, щоб забезпечити ефективну експлуатацію нової процесуальної машини.

Попри це, починаючи з 2018 року, в окремих рішеннях ККС ВС із посиланням на ч.1 ст. 87 КПК України почав формувати підхід, який спрямований на подолання надмірного формалізму при вирішенні питань, пов'язаних із визнанням недопустимості доказів.

Так, Суди констатували, що не будь-яке формальне недотримання вимог кримінального процесуального закону при отриманні доказу автоматично тягне за собою визнання його недопустимим. Для його обґрунтування необхідно встановлювати: наслідки порушення, якої норми призвело до визнання доказів недопустимим; чи отримані докази є результатом такого порушення; порушення, яких фундаментальних прав або свобод призвело до отримання недопустимого доказу;

які конкретні норми Конституції України та/або міжнародних договорів були порушені [18; 19; 20].

Ці положення також були конкретизовані в ухвалі Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 19.02.2021 (справа 487/5684/19), в якій указувалося, що при оцінці доказів, отриманих із порушенням процесуального закону: *«суд у кожному конкретному випадку має встановити: 1) чи спричинило це порушення появу обґрунтованих сумнівів у достовірності фактичних даних, отриманих у результаті проведення процесуальної дії; 2) чи можливо усунути такі сумніви за допомогою інших доказів чи додаткових процесуальних засобів доказування»* [21].

Така тенденція отримала подальший розвиток в ухвалі колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду у справі № 756/10060/17 від 14.12.2021 [22]. У цьому документі було сформульовано ряд засадничих положень для вирішення спірних питань допустимості доказів відповідно до європейських стандартів.

Так, на думку колегії суддів, *«у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України в центрі уваги суду, який вирішує питання про допустимість доказу, має знаходитися права особи й виправданість їх обмеження державою, незалежно від того, яким саме представником держави ці права обмежуються. Саме на такий фокус уваги вказує і формулювання ч. 1 ст. 87 КПК України, яка передбачає, що для визнання доказу недопустимим необхідно встановити, що при його отриманні істотно порушені права й свободи людини, гарантовані Конституцією та законами України, міжнародними договорами, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України»*.

При тлумаченні ч.1 ст. 87 КПК України колегія суддів вдалася до її конкретизації. Так, за наявності порушення порядку отримання доказів суд зобов'язаний дослідити, хто саме зазнав обмежень права, та які конкретні норми Конституції та/або міжнародних договорів, якими гарантуються ці права й свободи, були порушені.

Важливим є також висновок колегії щодо визначення належного суб'єкта збирання доказів. *Вирішуючи це питання, на думку колегії, насамперед потрібно звертати увагу на те, чи були проведені представником держави процесуальні дії відповідно до передбаченої законом процедури й чи були при цьому порушені права і свободи людини.*

Тобто будь-яке процесуальне порушення, допущене в ході збирання доказів, саме по собі не може бути підставою для визнання їх недопустимими.

Колегія суддів дійшла висновку, що розгляд цього питання необхідно передати до Великої Палати Верховного Суду, оскільки запропонований новий концептуальний підхід для визначення допустимості/недопустимості доказів становить виключну правову проблему.

Велика Палата Верховного Суду в ухвалі від 31.08.2022 погодилася з аргументами колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду (спра-

ва № 756/10060/17) і у зв'язку з цим зазначила наступне: *«у випадку призначення експертизи слідчим, який не входить до складу визначеної в кримінальному провадженні слідчої групи суд, вирішуючи питання про допустимість даних висновку експерта як доказів, повинен у межах доводів сторін перевірити, чи призвів спосіб призначення експертизи до порушення тих чи інших прав і свобод людини, передбачених Конвенцією та/або Конституцією України. У разі визнання доказів недопустимими суд має вмотивувати свої висновки про істотне порушення вимог кримінального процесуального закону, зазначивши, які саме й чий права та свободи було порушено і в чому це виражалось»* [23].

Звісно, значна частина адвокатської спільноти виступила проти такої позиції, вважаючи цей висновок проявом тенденційного підходу в конкретній, окремо взятій справі, та «наступом» на можливості захисту під час судового розгляду [24].

На наш погляд, така оцінка цього рішення відстоює лише інтереси сторони захисту й не враховує того, що визнання недопустимими доказів, які фактично не є такими, є порушенням права на доказ іншої сторони судового процесу.

Після рішення Великої палати Верховного Суду від 31.08.2022 у справі № 756/10060/17 засадничі настанови судам зазнали змін.

Так, 16 липня 2024 року ККС ВС, мотивуючи свою правову позицію щодо визначення допустимості доказів, зазначив: *«В основі встановлених кримінальним процесуальним законом правил допустимості доказів лежить концепція, відповідно до якої в центрі уваги суду повинні знаходитися права людини і виправданість втручання в них держави незалежно від того, яка саме посадова особа обмежує права»*.

У рішенні ККС ВС також наголошується, *що вирішуючи питання про вплив порушень порядку проведення процесуальних дій на доказове значення отриманих у їх результаті відомостей, суд повинен насамперед з'ясувати вплив цих порушень на ті чи інші конвенційні або конституційні права людини, зокрема встановити, наскільки процедурні недоліки «зруйнували» або звузили ці права або ж обмежили особу в можливостях їх ефективного використання»* [25].

За такого підходу допустимість доказів, що формуються в судовому порядку, характеризується як *«...інтегральний критерій, що визнає не тільки формальну відповідність дій правоохоронних органів закону, а й їхню відповідність принципам справедливості, пропорційності, належної правової процедури та поваги до людської гідності»* [3, с. 23].

Важливо, що перевірка допустимості доказів в умовах протилежних позицій сторін обвинувачення й захисту здійснюється за їхньою ініціативою; вони вільні у виборі критеріїв, предмету та способів їх оцінки. Застосування змагального режиму з'ясування допустимості доказів надає суду достатні можливості отримувати максимально повну інформацію щодо всієї процедури формування доказів.

Тому дана діяльність не обмежується перевіркою законності проведення окремих процесуальних дій, а передбачає з'ясування більш широкого кола питань,

наприклад: 1) ступеня вразливості порушення порядку їх отримання на реалізацію прав і свобод підозрюваних, обвинувачених; 2) можливістю поновлення порушених прав; 3) чи не ставлять обставини, за яких вони були отримані, під сумнів їхню надійність чи точність; 4) чи залишилися докази, отримані з порушенням закону, неспотвореними; 5) чи були ці докази вагомими в структурі доведення; 6) чи можливо їх підтвердити іншими доказами у справі; 7) чи оскаржувалися такі докази раніше, і якщо так, то що було предметом оскарження (їх зміст чи процедура отримання); 8) чи використовувалися вони в якості підстав для прийняття фінального судового рішення.

Перевірка допустимості доказів судовим методом в умовах змагальності й рівноправності сторін через призму справедливості становить основу змагального стандарту допустимості доказів. В оцінці допустимості доказів вирішальна роль належить внутрішньому переконанню судді, а не формальному припису закону. Цей підхід у вирішенні питання допустимості доказів характеризується вимогами правової законності, які вказують на призначення цього інституту в процедурі формування судових доказів, яке полягає в наступному: 1) утримання органів досудового розслідування від істотного порушення конвенційних і конституційних прав і свобод особи; 2) забезпечення ухвалення справедливого судового рішення; 3) гарантування недопущення внесення спотворень у зміст доказового матеріалу; 4) забезпечення умов процесуальної перевірки ходу й результатів отримання доказових відомостей; 5) установа характеру процесуального правопорушення та його вплив на ступінь вразливості юридичної сили доказу; 6) встановлення узгодженості доказу отриманого з порушенням установленого порядку з іншими доказами в кримінальному провадженні; 7) абсолютній забороні використання доказів отриманих унаслідок катувань, нелюдського чи такого, що принижує гідність людини.

ВИСНОВКИ

1. Для усунення суперечливої слідчої та судової практики в застосуванні інституту допустимості доказів необхідно усунути невизначеності в чинному КПК України щодо тлумачення доказів. На наш погляд, базовою основою для внесення відповідних законодавчих змін у КПК України має стати положення ч. 2 ст. 23 КПК України: *«Не можуть бути визнані доказами відомості, що містяться в показаннях, речах і документах, які не були предметом безпосереднього дослідження суду»*.

2. Не варто при застосуванні противопоставляти ч. 1 ст. 86 і ст. 87 КПК України, а доцільно розглядати їх у системному взаємозв'язку: ч. 1 ст. 86 КПК України – як ідеалізований законодавцем загальний стандарт допустимості доказів, ст. 87 КПК України – як сукупність критеріїв недопустимості доказів.

3. При визначенні критеріїв допустимості доказів необхідно виходити із функціонального призначення цього інституту в судовій процедурі їх формування.

4. З'ясування допустимості доказів надає суду достатні можливості отримувати максимально повну інформацію щодо всієї процедури формування доказів. Тому ця діяльність не повинна обмежуватися перевіркою законності проведення окремих процесуальних дій, а має передбачати з'ясування більш широкого кола питань, зокрема:

- 1) ступеня вразливості порушення порядку їх отримання на реалізацію прав і свобод підозрюваних, обвинувачених;
- 2) можливістю поновлення порушених прав;
- 3) чи не ставлять обставини, за яких вони були отримані, під сумнів їхню надійність чи точність;
- 4) чи залишилися докази, отримані з порушенням закону, неспотвореними;
- 5) чи були ці докази вагомими в структурі доведення;
- 6) чи можливо їх підтвердити іншими доказами в справі;
- 7) чи оскаржувалися такі докази раніше, і якщо так, то що було предметом оскарження (їх зміст чи процедура отримання);
- 8) чи використовувалися вони в якості підстав для прийняття фінального судового рішення.

ПОДЯКИ

Немає

КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Немає

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- [1] Сущенко В. Роздуми щодо ефективності управління досудового розслідування. *JustTalk: юридичний інтернет-ресурс*. URL: <https://justtalk.com.ua/post/rozdumi-schodo-efektivnosti-upravlinnya-dosudovim-rozsliduvanniam>.
- [2] Грозинський М. М. Докази в радянському кримінальному процесі : монографія. Харків : Юрид. вид-во НКЮ УСРР, 1933. Т. 1. 140 с.
- [3] Погорецький М. А. Допустимість доказів у кримінальному процесі та процесуальна доброчесність: доктрини і практика (порівняльно-правове дослідження). *Вісник кримінального судочинства*. 2025. № 1–2. С. 29–38. URL: <https://doi.org/10.17721/2413-5372.2025.1-2/22-59>
- [4] Теорія доказів в радянському кримінальному процесі / відп. ред. Н. В. Жогін. 2-ге вид., випр. і допов. 1973. 736 с.
- [5] Чельцов М. А. Радянський кримінальний процес. 2-ге вид., перероб. 1951. 511 с.
- [6] Строгович М. С. Курс радянського кримінального процесу. 1968. Т. 1. 470 с.
- [7] Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 15 лютого 2008 року «Про хід реформування системи кримінальної юстиції та правоохоронних органів» : Указ Президента України від 08.04.2008 № 311/2008. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008>.
- [8] Гмирко В. П. Кримінально-процесуальні докази: поняття, структура, класифікація : конспект проблемної лекції. Дніпропетровськ : Академія митної служби України, 2002. 62 с.

- [9] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14.04.2020 у справі № 761/34909/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88904111>.
- [10] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 30.09.2020 у справі № 563/1118/16-к. URL: <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/864/document/896>.
- [11] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25.10.2021 у справі № 159/1383/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100579483>.
- [12] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 09.01.2024 у справі № 941/1790/20. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116325992>.
- [13] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 19.05.2020 у справі № 490/10025/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89621459>.
- [14] Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду у складі Верховного Суду від 22.02.2021 у справі № 754/7061/15. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651>.
- [15] Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 24.05.2021 у справі № 640/5023/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97286253>.
- [16] Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя : постанова Пленуму Верховного Суду України від 01.11.1996 №9. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.
- [17] Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням Верховного Суду України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 69 Кримінального кодексу України (справа про призначення судом більш м'якого покарання) від 02.11.2004 № 15-рп/2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710-04>.
- [18] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25.09.2018 у справі № 210/4412/15-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76859981>.
- [19] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 08.10.2019 у справі № 639/8329/14-к. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85238666>.
- [20] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 01.12.2020 у справі № 318/292/18. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93438380>.
- [21] Ухвала Апеляційної палати Вищого антикорупційного суду від 19.02.2021 у справі № 487/5684/19. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95263495>.
- [22] Ухвала колегії суддів Першої судової палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 14.12.2021 у справі № 756/10060/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102551354>.
- [23] Постанова Великої Палати Верховного Суду від 31.08.2022 у справі № 756/10060/17. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457>.
- [24] Зейкан Я. Постанова Великої Палати Верховного суду як яблуко розбрату. *Ракурс: правовий портал*. URL: <https://racurs.ua/ua/3041-postanova-vp-vs-yak-yabluko-rozbratu.html>.
- [25] Постанова Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 16.07.2024 у справі № 466/4520/21. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/12051404>

REFERENCES

- [1] Sushchenko, V. (2025). Reflections on the effectiveness of pre-trial investigation management. *JustTalk*. Retrieved from <https://justtalk.com.ua/post/rozdumi-schodo-efektivnosti-upravlinnya-dosudovim-rozsliduvannyam> [in Ukrainian].

- [2] Hrodzynskiy, M. M. (1933). *Evidence in the Soviet criminal process: Monograph* (Vol. 1). Kharkiv: Legal Publishing House of the People's Commissariat of Justice of the Ukrainian SSR [in Ukrainian].
- [3] Pohoretskyi, M. A. (2025). Admissibility of evidence in criminal proceedings and procedural integrity: Doctrines and practice (comparative legal research). *Journal of Criminal Justice*, 1–2, 29–38 [in Ukrainian]. Retrieved from <https://doi.org/10.17721/2413–5372.2025.1–2/22–59>
- [4] Zhogin, N. V. (Ed.). (1973). *Theory of evidence in the Soviet criminal process* (2nd ed.). [in Ukrainian].
- [5] Cheltsov, M. A. (1951). *Soviet criminal process* (2nd ed.) [in Ukrainian].
- [6] Strogovich, M. S. (1968). *Course of Soviet criminal process* (Vol. 1). [in Ukrainian].
- [7] President of Ukraine. (2008). Decree on the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine dated February 15, 2008 «On the progress of reforming the criminal justice system and law enforcement agencies» (No. 311/2008). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/311/2008> [in Ukrainian].
- [8] Hmyrko, V. P. (2002). *Criminal procedural evidence: concept, structure, classification* [Lecture notes]. Dnipropetrovsk: Academy of Customs Service of Ukraine [in Ukrainian].
- [9] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2020, April 14). Resolution in case No. 761/34909/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/88904111> [in Ukrainian].
- [10] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2020, September 30). Resolution in case No. 563/1118/16-к. Retrieved from <https://lpd.court.gov.ua/legal-position/864/document/896> [in Ukrainian].
- [11] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2021, October 25). Resolution in case No. 159/1383/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/100579483> [in Ukrainian].
- [12] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2024, January 9). Resolution in case No. 941/1790/20. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/116325992> [in Ukrainian].
- [13] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2020, May 19). Resolution in case No. 490/10025/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/89621459> [in Ukrainian].
- [14] Joint Chamber of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2021, February 22). Resolution in case No. 754/7061/15. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95139651> [in Ukrainian].
- [15] Joint Chamber of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2021, May 24). Resolution in case No. 640/5023/19. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/97286253> [in Ukrainian].
- [16] Plenum of the Supreme Court of Ukraine. (1996). Resolution «On the application of the Constitution of Ukraine in the administration of justice» (No. 9). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0009700–96> [in Ukrainian].
- [17] Constitutional Court of Ukraine. (2004, November 2). Decision in the case regarding the constitutionality of the provisions of Article 69 of the Criminal Code of Ukraine (No. 15-rp/2004). Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v015p710–04> [in Ukrainian].
- [18] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2018, September 25). Resolution in case No. 210/4412/15-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/76859981> [in Ukrainian].
- [19] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2019, October 8). Resolution in case

- No. 639/8329/14-к. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/85238666> [in Ukrainian].
- [20] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2020, December 1). Resolution in case No. 318/292/18. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/93438380> [in Ukrainian].
- [21] Appeals Chamber of the High Anti-Corruption Court. (2021, February 19). Ruling in case No. 487/5684/19. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/95263495> [in Ukrainian].
- [22] Panel of Judges of the First Judicial Chamber of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2021, December 14). Ruling in case No. 756/10060/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/102551354> [in Ukrainian].
- [23] Grand Chamber of the Supreme Court. (2022, August 31). Resolution in case No. 756/10060/17. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/106141457> [in Ukrainian].
- [24] Zeikan, Ya. (2022). Resolution of the Grand Chamber of the Supreme Court as a bone of contention. *Racurs*. Retrieved from <https://racurs.ua/ua/3041-postanova-vp-vs-yak-yabluko-rozbratu.html> [in Ukrainian].
- [25] Cassation Criminal Court within the Supreme Court. (2024, July 16). Resolution in case No. 466/4520/21. Retrieved from <https://reyestr.court.gov.ua/Review/120514041> [in Ukrainian].

Микола Єгорович Шумило

Доктор юридичних наук, професор
Член-кореспондент НАПрН України
Голова координаційного бюро з кримінального процесу
Відділення кримінально-правових наук НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

Професор кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
01033, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна
email: schumkiev@gmail.com

Mykola Ye. Shumylo

Doctor of Law, Professor
Corresponding Member of the NALS of Ukraine
Head of the Coordination Bureau for Criminal Procedure
Department of Criminal Law Sciences NALS of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Hryhorii Skovorody St., Kharkiv, Ukraine
Professor at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics

Institute of Law Taras Shevchenko National University of Kyiv
01033, 60 Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine
email: schumkiev@gmail.com

Валерій Петрович Гмирко

Кандидат юридичних наук, доцент
Член координаційного бюро з кримінального процесу відділення
кримінально-правових наук НАПрН України
Національна академія правових наук України
61024, вул. Григорія Сковороди, 70, Харків, Україна

Valerii P. Hmyrko

Candidate of Law, Associate Professor
Member of the Coordination Bureau for Criminal Procedure
Department of Criminal Law Sciences NALS of Ukraine
National Academy of Legal Sciences of Ukraine
61024, 70 Hryhorii Skovorody St., Kharkiv, Ukraine

Ярослав Валентинович Неділько

Доктор філософії в галузі права
Асистент кафедри кримінального процесу та криміналістики
Навчально-науковий інститут права
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
01033, вул. Володимирська, 60, Київ, Україна
email: yaroslavnedilko@knu.ua

Yaroslav V. Nedilko

Doctor of Philosophy in Law (PhD)
Assistant at the Department of Criminal Procedure and Criminalistics
Institute of Law Taras Shevchenko National University of Kyiv
01033, 60 Volodymyrska St., Kyiv, Ukraine
email: yaroslavnedilko@knu.ua

Рекомендоване цитування: Шумило М. Є., Гмирко В. П., Неділько Я. В. Допустимість доказів у практиці касаційного кримінального суду у складі верховного суду: тернистий шлях від формальної до правової законності. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2026. Т. 33. № 1. С. 303–323. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-303>

Suggested Citation: Shumylo, M. Ye., Hmyrko, V. P., & Nedilko, Y. V. (2026).

Admissibility of Evidence in the Practice of the Cassation Criminal Court within the Supreme Court: a Thorny Path from Formal to Legal Certainty. *Journal of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 33(1), 303–323. <https://doi.org/10.31359/1993-0909-2026-33-1-303>

Дата першого надходження статті до видання: 11.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 11.02.2026

Дата публікації (оприлюднення): 31.03.2026